

Data publikacji: 23-04-2013

**SENAT
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
VIII KADENCJA**

Warszawa, dnia 23 kwietnia 2013 r.

Druk nr 347

**MINISTER
SPRAW ZAGRANICZNYCH
Radosław SIKORSKI**

**Pan
Bogdan BORUSEWICZ
MARSZAŁEK SENATU
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Szanowny Panie Marszałku,

przekazuję przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 23 kwietnia 2013 r. dokument:

- Informacja Rządu na temat rządowego programu współpracy z Polonią i Polakami za granicą oraz wykorzystania środków wydatkowanych z budżetu państwa na współpracę z Polonią i Polakami za granicą w 2012 r.

Z wyrazami szacunku

(-) Radosław Sikorski

INFORMACJA RZĄDU

NA TEMAT RZĄDOWEGO PROGRAMU WSPÓŁPRACY Z POLONIĄ I POLAKAMI ZA GRANICĄ ORAZ WYKORZYSTANIA ŚRODKÓW WYDATKOWANYCH Z BUDŻETU PAŃSTWA NA WSPÓŁPRACĘ Z POLONIĄ I POLAKAMI ZA GRANICĄ W 2012 R.

I. MINISTERSTWO SPRAW ZAGRANICZNYCH

Ministerstwo Spraw Zagranicznych, na mocy Ustawy o działach administracji rządowej z 1997 r., otrzymało kompetencje w zakresie polityki wobec Polonii i Polaków za granicą. Obejmują one reprezentowanie i ochronę interesów polskich obywateli oraz polskich osób prawnych za granicą, a także współpracę z Polonią i Polakami zamieszkałymi za granicą, w tym wspieranie polskich instytucji kulturalnych i oświatowych. Oznacza to z jednej strony kreowanie i koordynację polityki zagranicznej w tym zakresie (również w ramach instytucji rządowych), a z drugiej - kierowanie działaniami placówek zagranicznych, które na bieżąco współpracują ze środowiskami polonijnymi i polskimi w świecie.

Rządowy Program Współpracy z Polonią i Polakami za Granicą z 2007 r. (dalej: Program) instytucje rządowe realizowały wedle ich właściwości. Forum koordynacji był przede wszystkim Międzyresortowy Zespół ds. Współpracy z Polonią i Polakami za Granicą, pracujący pod przewodnictwem MSZ.

1. Ogólne uwarunkowania realizacji Programu

Doświadczenia ostatnich lat, a zwłaszcza dynamika zmian we współpracy z rodakami za granicą, wywołały konieczność modyfikacji szczegółowo rozpisanych zadań Programu . Kompleksowo i z uwzględnieniem niezbędnych zmian, realizowane były natomiast główne cele strategiczne i podstawowe kierunki wskazane przez Program. Podejmowane działania dopasowywano do nowych wyzwań polityki polonijnej oraz zmian, które zaszły m.in. w rozłożeniu akcentów kompetencyjnych wśród podmiotów władzy państwowej w sferze współpracy z Polonią i Polakami za granicą (np. przekazanie niektórych kompetencji z KPRM do MSZ, przesunięcie głównej puli „polonijnych” środków budżetowych z Senatu do MSZ).

Kolejny Program, uwzględniający zmieniającą się rzeczywistość oraz definiujący nowe cele, został przygotowany i skonsultowany. Z jego zatwierdzeniem wstrzymano się do czasu przeprowadzenia najistotniejszych zmian w polityce polonijnej (głównie w sferze finansowania działań polonijnych przez różne resorty). Przyjęcie dokumentu powinno nastąpić w 2013 r.

Działania rządu w sferze współpracy z Polonią i Polakami za granicą prowadzone w roku 2012 uwzględniały cele strategiczne Programu z 2007r. oraz zmodyfikowane założenia polityki wobec Polonii i Polaków za granicą, stanowiące podstawę nowego Programu.

2. Modyfikacja celów

Dążeniem MSZ jest, aby relacje państwa z narodową diasporą były w coraz większym stopniu upodmiotowioną współpracą. Politykę polonijną należy wpisywać nie tylko w doraźne rozwiązywanie problemów polskich mniejszości, ale także w długofalową koncepcję realizacji dwustronnych stosunków Polski z poszczególnymi krajami. Przykładowo - obecność polskości na Wschodzie, ma istotne znaczenie nie tylko dla Polski i mieszkających tam Polaków, ale również np. dla nowocześnie myślących Białorusinów i Ukraińców, którzy z czasem stawać się będą coraz ważniejszą częścią elit rządzących w obu ich państwach.

Nie oznacza to bynajmniej zaniechania „tradycyjnych” działań wspierających rodaków na Wschodzie. Będą one prowadzone tak długo i tak intensywnie, jak to będzie potrzebne. Jednocześnie jednak dążymy do stopniowego przechodzenia na inny model aktywności środowisk polskich, zwłaszcza na Wschodzie, polegający na odchodzeniu od biernej absorpcji pomocy na rzecz generowania aktywności obywatelskiej i nowych form działalności społecznej.

Generalnie nowe założenia polityczne wobec Polonii i Polaków za granicą można opisać następująco:

- Główny cel współpracy z Polonią i Polakami za granicą to uzyskanie zrozumienia i skutecznego poparcia dla polskiej racji stanu i polskiej polityki zagranicznej oraz skorzystanie z potencjału Polonii i Polaków za granicą do promocji Polski, jej interesów oraz budowy jej pozytywnego wizerunku w świecie.
- Włączenie, by zrealizować powyższy cel, w krąg zainteresowania – obok istniejących organizacji polonijnych – osób niezrzeszonych i środowisk opiniotwórczych, wykorzystanie nowoczesnych form komunikowania, w tym w lokalnym języku, oraz roztropnego wykorzystywania pozostających od 2012 r. w gestii MSZ środków budżetu państwa.
- Pomoc i udzielanie wsparcia polskim wspólnotom i mniejszościom: politycznego, organizacyjnego, a gdy trzeba i finansowego, zarówno w staraniach o pełnię należnych im praw w państwach zamieszkania, jak i w zaspokajaniu potrzeb określonych przez polski rodowód.
- Koncentracja działań w czterech głównych obszarach tematycznych: edukacji, komunikowaniu, mobilizacji i promocji oraz ochronie dziedzictwa, na państwach i regionach licznie zaludnionych przez Polonię i Polaków za granicą, z uwzględnieniem specyfiki regionalnej, wynikającej z uwarunkowań historycznych i współczesnych ruchów migracyjnych.

3. Nowe instrumentarium finansowe

Decyzja o przeniesieniu w ustawie budżetowej środków na współpracę z Polonią i Polakami za granicą z Kancelarii Senatu RP do budżetu MSZ i nadzorowanej przez resort rezerwy celowej, stworzyła możliwość aktywniejszej polityki w tej sferze.

MSZ opracowało **strategiczne plany współpracy z Polonią i Polakami za granicą na lata 2012 i 2013** (będą przygotowywane corocznie), z podziałem na obszary tematyczne i geograficzne oraz zhierarchizowaniem priorytetów. Plany są m.in. podstawą do podziału środków będących w dyspozycji MSZ w ramach konkursu na realizację zadania publicznego „Współpraca z Polonią i Polakami za granicą”.

Podstawowymi założeniami planu na rok 2012 były:

- **AKTYWNA POLITYKA** – Minister Spraw Zagranicznych określa strategiczny cel polityki państwa w sferze współpracy z Polonią i Polakami za granicą, a także obszary aktywności, priorytety, cele i zadania.
- **KOORDYNACJA DZIAŁAŃ, WSPÓŁPRACA I SYNERGIA** – Minister Spraw Zagranicznych w sferze współpracy z Polonią i Polakami za granicą koordynuje działania organów rządowych i zaprasza do współpracy kompetentne podmioty spoza sfery budżetowej.
- **KONCENTRACJA ŚRODKÓW** – przy liczbie polonijnych beneficjentów działań państwa, ograniczonej wielkością środków budżetowych zapewniających skuteczność współpracy, zadania nie będą rozpraszane na wiele podmiotów pośredniczących.
- **AUTONOMIA PODMIOTÓW REALIZUJĄCYCH** – podmioty pozarządowe, zaangażowane w realizację zadań państwa w przestrzeni współpracy z Polonią i Polakami za granicą, muszą mieć zagwarantowaną autonomię działania w ramach realizacji celów przedstawionych w *Planie*.
- **EFEKTYWNA I KONSEKWENTNA KONTROLA** – autonomia podmiotów zaangażowanych w realizację *Planu* zakłada ich pełną odpowiedzialność za podejmowane działania i zgodne z prawem wydatkowanie środków finansowych, co będzie weryfikowane poprzez wewnętrzne kontrole w MSZ, jak i audyt zewnętrzny oraz Najwyższą Izbę Kontroli.

Mając na uwadze doświadczenia z realizacji *Planu na rok 2012*, w opracowanym na kolejny rok *Planie* wyróżniono pięć obszarów tematycznych:

- Edukacja Polonii i Polaków za granicą, w tym kształcenie młodzieży polonijnej w Polsce.
- Mobilizacja do aktywności we wszelkich dziedzinach życia w państwach zamieszkania dla promocji Polski i polskości.
- Wspieranie środowisk polskich; prawa mniejszości polskich, Polonii i Polaków za granicą.

- Zaangażowanie Polonii i Polaków za granicą we współpracę gospodarczą z Polską państw zamieszkania rodaków.
- Wspieranie powrotów Polaków do Ojczyzny.

W 2012 r. w ramach konkursu, do Ministerstwa Spraw Zagranicznych wpłynęło 201 wniosków na łączną sumę 139.589.526,63 PLN. która przekraczała ona ponad 2,5 razy wielkość rezerwy budżetowej na ten cel, wynoszącej 52.205.000 PLN. W ramach procedur Komisji konkursowej pozytywnie rozpatrzono 86 wniosków, w tym 69 projektów i 17 programów, na łączną sumę 52.204.969,23 PLN.

Ponadto w 2012 r. MSZ rozstrzygnęło konkurs „Współpraca z Polonią i Polakami za granicą – organizacja programu wsparcia finansowego dla młodzieży polonijnej studiującej za granicą”. Jego celem było wyłonienie najlepszego programu realizującego priorytety I i II z obszaru edukacji oraz wspierania potencjału intelektualnego w dziedzinie współpracy z Polonią i Polakami za granicą, odpowiadające założeniom *Planu* na rok 2012. Dotację w kwocie 1 912 809 PLN otrzymał wniosek Fundacji Semper Polonia pn. „Organizacja programu wsparcia finansowego dla młodzieży polonijnej studiującej za granicą”.

Także w 2013 r. MSZ przeznaczyło środki finansowe w wysokości 52 205 000 PLN na konkursowe wyłonienie najlepszych projektów w obszarach tematycznych współpracy z Polonią i Polakami za granicą odpowiadających założeniom, zasadom i priorytetom *Planu* na rok 2013. Konkurs ogłoszono 11 października 2012 r., 12 listopada zakończono przyjmowanie ofert. Wpłynęło ich 418, na łączną sumę 224 mln PLN. Rozstrzygnięcie postępowania konkursowego zostało ogłoszone 31 stycznia br.

MSZ zdaje sobie sprawę, że rok 2012 był, w związku ze zmianą reguł, okresem trudnym, zarówno dla docelowych beneficjentów – Polonii i Polaków za granicą, jak i dla krajowych organizacji pozarządowych, które są partnerami rodaków i „pośrednikami” w finansowaniu współpracy z nimi. Dołożono wszelkich starań, aby wskutek zmian nie ucierpiały żadne wartościowe inicjatywy, a jednocześnie, żeby wszyscy, którzy chcą realizować projekty, czerpiąc z pieniędzy polskiego podatnika, mieli świadomość, że ponoszą za to pełną odpowiedzialność.

MSZ wsłuchuje się we wszelkie sygnały na temat konkursu, płynące od rodaków za granicą, polskiej opinii publicznej, organizacji pozarządowych, mediów, środowisk parlamentarnych. Wszystkie te głosy wspomagają i inspirują trwające w resorcie prace nad udoskonalaniem procedur konkursowych ich transparentności oraz sposobów podziału środków.

Zauważalne są pierwsze **pozytywne skutki zmian**. Wymienić tu można chociażby **poprawę mechanizmów unikania dublowania świadczeń i większe możliwości kontroli placówek zagranicznych nad sposobem wydatkowania środków**. Z pewnością pozwoli to na bardziej celowe i efektywne ich wykorzystanie.

Zmiany w finansowaniu wpłynęły na wzmocnienie zapisanej ustawowo roli MSZ jako podmiotu odpowiedzialnego za kreowanie i realizację polityki wobec Polonii i Polaków za granicą oraz znacząco poprawiły możliwości koordynacji działań państwa w tym zakresie.

W celu zwiększenia spójności i wzmocnienia strategii pracy z Polonią i Polakami za granicą, doskonalony jest (wprowadzany od 2011 r.) mechanizm wydatkowania przez placówki funduszy polonijnych, poprzez tworzone przez nie projekty programowe. Kwalifikowane są one pod kątem wartości merytorycznej, zgodności z priorytetami obszarowymi i geograficznymi oraz ogólnymi celami MSZ (procedury te są *de facto* wewnątrzresortowym nieformalnym konkursem). System ewaluacji projektów zastąpił poprzedni system zbiorczego finansowania działań polonijnych. Stanowi obecnie jeden z elementów przechodzenia z pasywnych metod współpracy z Polonią i Polakami za granicą (reagowanie na wnioski i potrzeby środowisk polskich) na aktywny (określanie priorytetów przez ośrodki decyzyjne w Polsce i finansowanie projektów z nimi zgodnych).

W 2012 r. placówki dyplomatyczno-konsularne realizowały 1990 projektów na kwotę 24.463.081,34 PLN, w tym:

- 669 projektów z dziedziny oświaty na kwotę 11.135.188,69 PLN;
- 1080 projektów z dziedziny kultury i sztuki na łączną kwotę 9 927 624,74 PLN;
- 58 projektów z dziedziny ochrony miejsc pamięci narodowej na kwotę 1.486.866,27 PLN;
- 183 projekty związane z letnim pobytem dzieci polonijnych na kwotę 1.913.401,64 PLN.

4. Aktywizacja Polonii i Polaków za granicą; Rady polonijne

W celu większej aktywizacji środowisk polonijnych i przybliżenia partnerskiego modelu współpracy, MSZ podjęło decyzję o powołaniu przy placówkach tzw. rad polonijnych. Koncepcja powołania takich ciał wynika z przeświadczenia, że nowe otwarcie państwa na sprawy polonijne wymaga stworzenia nowoczesnej platformy porozumiewania się placówek RP ze środowiskami polonijnymi i polonofilskimi, zarówno zorganizowanymi, jak i pozostającymi w rozproszeniu. Dzięki temu nowemu forum, placówka będzie pozyskiwać niezależne opinie miejscowej Polonii i Polaków, a równocześnie przekazywać środowiskom polonijnym informacje dotyczące m.in.:

- założeń polskiej polityki zagranicznej z uwypukleniem tych zagadnień, które należy wspierać działaniami dyplomacji publicznej,
- założeń polityki RP w odniesieniu do współpracy z Polonią i Polakami za granicą,
- możliwości i skali zaangażowania Polonii i Polaków za granicą w działania służące realizacji celów polskiej polityki zagranicznej,

- inicjatyw Polonii i Polaków za granicą służących promocji wizerunku Polski i sprawom ważnym dla Polski i Polaków,
- problemów lub wyzwań, przed którymi staje konkretna placówka.

Rada ma być forum eksperckim, co oznacza, że w jej pracach powinni uczestniczyć specjaliści będący autorytetami w takich dziedzinach jak oświata, nauka, gospodarka, kultura, dziedzictwo narodowe, i inne.

Powoływanie rad trwa, a jego tempo zależy od liczebności Polonii w danym państwie, wagi problematyki polonijnej na tamtym terenie oraz obszaru tego państwa. Należy tu mieć na uwadze, że skuteczność działania tych konsultacyjnych grup oceniana będzie w perspektywie długofalowej, a nie w poprzez bieżące „załatwianie” spraw trudnych.

Do dzisiaj powołane zostały 22 rady konsultacyjne, w tym 10 przy Ambasadach i 12 przy Konsulatach Generalnych.

5. Ochrona praw osób polskiego pochodzenia za granicą wynikająca z prawa i umów międzynarodowych, wspieranie postulatów diaspory.

MSZ, zarówno poprzez codzienną pracę służby dyplomatyczno-konsularnej, jak też kontakty na różnych szczeblach, kontrolowało realizację postanowień umów dwustronnych, w tym w szczególności zapisów traktatowych, dotyczących grup i mniejszości polskich za granicą. Przedmiotem najintensywniejszych działań były problemy Polonii i Polaków na Białorusi, Litwie, w RFN, a także w państwach docelowych nowej migracji zarobkowej z Polski.

Sprawy mniejszości traktowane były nadal jako czynnik określający poziom stosunków dwustronnych z Białorusią. Dzięki działaniom MSZ, udało się doprowadzić do przeprowadzenia w listopadzie 2012 r. (bez przeszkód ze strony władz białoruskich) kolejnego zjazdu zdelegalizowanego Związku Polaków na Białorusi, połączonego z wyborem nowych władz ZPB. Udało się także uzyskać umorzenie sprawy karnej przeciwko Andrzejowi Poczobutowi, byłemu przewodniczącemu Rady Naczelnej ZPB, wytoczonej za „zniesławienie Prezydenta RB” w publikacjach medialnych.

Poważne problemy dotknęły sferę oświaty dla mniejszości polskiej w RB. Między innymi odmówiono wiz kilku nauczycielom delegowanym przez MEN do pracy na Białorusi w roku szkolnym 2012/2013, pod pretekstem wygaśnięcia polsko-białoruskiego *Porozumienia o współpracy międzyresortowej w dziedzinie oświaty i szkolnictwa wyższego z 2005 r.* MSZ dokłada wszelkich starań, aby nowe porozumienie zostało jak najszybciej wynegocjowane i przyjęte, pomimo braku dostatecznej współpracy w tym zakresie ze strony białoruskiej. Do uzgodnienia pozostał już tylko jeden artykuł.

Pod koniec 2012 r. udało się oficjalnie zarejestrować (pierwszy taki przypadek od dłuższego czasu) dwie małe organizacje Polaków na Białorusi, działające dotąd jako koła przy ZPB.

W 2012 r. powtórzyły się trudności ze sformalizowaniem pobytu w Kazachstanie nauczycieli delegowanych przez Ośrodek Rozwoju Polskiej Edukacji za Granicą. Po bardzo trudnych rozmowach, udało się uzyskać zgodę RK na powtórzenie zeszłorocznego rozwiązania, tzn. na wyjazd nauczycieli z paszportami służbowymi przyznanymi im w trybie wyjątkowym przez MSZ. Do Kazachstanu wyjechało w roku szkolnym 2012/2013 12 nauczycieli (w poprzednim roku 11).

W 2012 r. na Ukrainie udało się przełamać impas w kilkunastoletnich staraniach władz polskich o przydzielenie przez władze Ukrainy nieruchomości na **Dom Polski we Lwowie**. Obecnie sprawa jest bliska finalizacji, budynek przydzielono, do załatwienia pozostały formalności.

Dzięki wsparciu finansowemu MSZ, w Iwano-Frankowsku powstaje **Centrum Kultury Polskiej i Dialogu Europejskiego**. Deklaracja w tej sprawie podpisana została 17 lipca 2012 r., otwarcie planowane jest na kwiecień 2013 r.

Wdrażany jest **mechanizm regularnych eksperckich konsultacji polsko-ukraińskich na temat problemów mniejszości narodowych** (odbyły się w latach 2011 i 2012, planowane są też w 2013 r.).

Rozmowy na temat mniejszości narodowych prowadzono również z rządem Republiki Litewskiej. Sprawy te uwzględniane były w trakcie kontaktów polsko-litewskich, w tym na najwyższych szczeblach dwustronnych oraz na forach wielostronnych.

Rok 2012 stworzył szanse na poprawę sytuacji Polaków na Litwie. Wybory parlamentarne przeprowadzone 14 października przyniosły **historyczny sukces Akcji Wyborczej Polaków na Litwie (AWPL)**, politycznej reprezentacji mniejszości polskiej, która uzyskując blisko 80 tys. głosów (5,83 proc.) zdobyła 8 miejsc poselskich i stworzyła własną frakcję parlamentarną. W konsekwencji, **AWPL weszła w skład koalicji rządowej**, obsadzając, obok stanowisk ministerialnych, także ważne funkcje w litewskim Sejmie.

W trakcie roku doszło na Litwie do kilku aktów wandalizmu wobec polskich miejsc pamięci. W najpoważniejszym, 24 listopada, **zbezczeszczono Mauzoleum Marszałka Józefa Piłsudskiego Matka i Serce Syna na wileńskiej Rossie**. Po tym incydencie i licznych interwencjach strony polskiej, władze samorządowe Wilna ogłosiły, że **Mauzoleum będzie objęte stałym monitoringiem policji**.

Działania w obszarze tematyki polonijnej na terenie Niemiec koncentrowały się w ciągu całego roku wokół zapewnienia **odpowiedniej implementacji postanowień Wspólnego Oświadczenia Okrągłego Stołu (OS)**. W tym celu, w porozumieniu ze stroną niemiecką, **powołano Zespół Monitorujący** – z udziałem przedstawiciela Departamentu Współpracy z Polonią i Polakami za Granicą.

Ciekawe zjawiska zachodzą również wśród największego w świecie odłamu polskiej diaspory - na kontynencie północnoamerykańskim. Dogasanie emigracji zarobkowej do Stanów Zjednoczonych stwarza nową sytuację Polonii amerykańskiej, którą czeka dopełnienie trwającego wiele pokoleń procesu asymilacji w wieloetnicznym i wielokulturowym społeczeństwie USA. Równocześnie **pojawiają się liczne inicjatywy młodego pokolenia, zwłaszcza wykształconych**

profesjonalistów polskiego pochodzenia, i to zarówno w USA, jak i w Kanadzie. MSZ i placówki RP na tym kontynencie z uwagą obserwują i analizują te przemiany, wydatnie wspierając nowe symptomy i przedsięwzięcia w środowiskach polonijnych obu krajów.

MSZ kontynuuje swój wkład w ochronę polskich mniejszości narodowych poprzez monitoring ich sytuacji w ramach dostępnych procedur międzynarodowych funkcjonujących w ONZ, Radzie Europy i OBWE. Mechanizmy te pozwalają podnosić kwestie ewentualnych naruszeń praw mniejszości polskich, żądać wyjaśnień i proponować środki zaradcze (np. w procedurze tzw. Powszechnego Przeglądu Okresowego RP podniosła listę zarzutów przeciwko polityce Litwy wobec polskiej mniejszości, oraz w toku uchwalania rezolucji przez Komitet Ministrów Rady Europy na zakończenie cyklu sprawozdawczego w oparciu o Konwencję ramową o ochronie mniejszości narodowych).

6. Karta Polaka

W 2012 r. w urzędach konsularnych RP złożono ok. 20 tys. wniosków. Najwięcej na Białorusi (ok. 11 tys.) i na Ukrainie (ok. 7 tys.), na Litwie (ok. 1 tys.) i w Rosji (ok. 0,7 tys.). Urzędami, które przyjęły największą liczbę wniosków, były Konsulat Generalny RP w Grodnie (ok. 4,5 tys. wniosków) oraz Konsulat Generalny RP we Lwowie (ok. 3,5 tys. wniosków).

Od chwili wejścia w życie ustawy o Karcie Polaka (marzec 2008 r.) do końca 2012 r., w konsulatach złożono ponad 100 tys. wniosków o wydanie Karty Polaka (dokładnie 100.370), przy czym pozytywną decyzję wydano w zdecydowanej większości przypadków. Odmowa dotyczyła jedynie 183 wniosków.

Główny ciężar realizacji ustawy przypada na polskie urzędy konsularne na Ukrainie i Białorusi, które realizują ponad 88 proc. wszystkich wniosków (Ukraina – ponad 46 tys., Białoruś – ponad 42 tys.). Urzędem o największym obciążeniu jest Konsulat Generalny we Lwowie, realizujący ponad 30 proc. wszystkich wniosków (30.712), a w dalszej kolejności KG w Grodnie (ponad 22,5 tys.) oraz placówki w Brześciu (11 tys.), Mińsku (8.844), Winnicy (6.307), Wilnie (4.965), Łucku (4.480) i Kijowie (2.921). W Rosji złożono do końca 2012 r. ok. 2,7 tys. wniosków, zaś w Kazachstanie – ok. 1,4 tys.

W niektórych krajach zainteresowanie Kartą Polaka jest mniejsze niż oczekiwano, w szczególności w Rosji, krajach Azji Środkowej i Kaukazu Południowego. Głównym powodem tej sytuacji jest brak znajomości języka polskiego oraz wielkie odległości od urzędu konsularnego (szczególnie w Rosji).

Najwięcej problemów z realizacją Ustawy o Karcie Polaka występuje na Białorusi. Władze są przeciwnie realizacji ustawy na jej terytorium, uważając Kartę za element mieszania się w wewnętrzne sprawy państwa oraz "czynnik podważający jedność narodu białoruskiego". Miejscowe władze nie wyrażają zgody na zatrudnianie konsulów do obsługi Karty Polaka. Weszła w życie ustawa uniemożliwiająca przyjmowanie Karty przez funkcjonariuszy publicznych. Odnotowywane są

przypadki zastraszania osób posiadających Kartę Polaka (np. groźbą zwolnienia z pracy), co powoduje, że wiele osób z obawy przed represjami nie aplikuje o nią. Mimo to zainteresowanie tym dokumentem utrzymuje się na stosunkowo wysokim poziomie. MSZ i placówki podejmują działania organizacyjne, które mają umożliwić zaspokajanie potrzeb, mimo istniejących ograniczeń.

Karta Polaka budziła również kontrowersje na Litwie, lecz obecnie nie jest już zasadniczym problemem politycznym w stosunkach dwustronnych. W pozostałych państwach, w tym na Ukrainie i w Rosji, wydawanie Karty Polaka przebiega bez specjalnych problemów i napięć politycznych.

7. Wspieranie mediów

Wspieranie mediów polskojęzycznych za granicą, przeznaczonych i tworzonych przez mieszkających tam Polaków i osoby polskiego pochodzenia, odbywało się na różnych płaszczyznach. Pierwszą z nich było finansowanie projektów wzmocnienia i profesjonalizacji tych mediów, za pośrednictwem krajowych organizacji pozarządowych (konkurs zewnętrzny), bądź placówek RP. MSZ jednocześnie podejmowało działania na rzecz poprawy strukturalnej mediów, poprzez m.in. dofinansowywanie szkoleń i stażów dziennikarzy polonijnych.

Dążąc do efektywnego wydatkowania środków publicznych na polskojęzyczne media za granicą, MSZ zleciło w 2012 r. przeprowadzenie profesjonalnej ich analizy. Jej celem było uzupełnienie i usystematyzowanie wiedzy na temat ich poziomu, zasięgu, problemów i potrzeb. Ponadto resort chce zachęcać redakcje polonijne do konsolidacji tytułów i wyboru optymalnych kanałów komunikowania (np. poprzez przenoszenie ich do Internetu, tworzenie portali informacyjnych) ora do ubiegania się o fundusze również ze źródeł miejscowych.

Zgodnie z Protokołem Uzgodnień do Porozumienia pomiędzy Ministrem Spraw Zagranicznych, a Telewizją Polską S.A. w sprawie tworzenia programu telewizyjnego dla odbiorców za granicą pod nazwą Program Satelitarny TV Polonia, zawartego 31 grudnia 2010 r., MSZ udzieliło w 2012 r. dotacji w wysokości 11.319.000 PLN dla TVP Polonia na tworzenie programu telewizyjnego dla odbiorców za granicą. W ciągu roku MSZ sygnalizowało TVP konieczność zmian programowych – unowocześnienie i dostosowanie do wymogów dzisiejszego odbiorcy. Wskazywano także na nierozwiązany przez lata problem ograniczenia dostępności sygnału na terytorium obu Ameryk, z uwagi na niekorzystną umowę TVP S.A. z B. Spanski Enterprise.

W wyniku prowadzonych negocjacji z TV Polonia, wysokość dofinansowania na 2013 r. ustalono na 8 mln PLN.

W MSZ zaktualizowana została baza danych niezbędnych do przygotowania publikacji pt. „Atlas polskiej obecności za granicą.” Obecnie trwają prace nad graficznym opracowaniem wydawnictwa.

8. Wspieranie działalności kulturalno-oświatowej środowisk polskich za granicą

MSZ ściśle współdziała w zakresie oświaty i kultury z właściwymi instytucjami rządowymi, zwłaszcza Ministerstwem Edukacji Narodowej, Ministerstwem Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Cele realizowane są głównie poprzez aktywność placówek dyplomatyczno-konsularnych oraz Instytutów Polskich. Wielość i różnorodność działań placówkowych na rzecz wsparcia i promowania polskiej oświaty i kultury za granicą nie pozwala tu zamieścić pełnej informacji o nich. Posłużymy się więc tylko przykładami.

MSZ finansuje projekty, których realizacja prowadzi do pogłębienia i urozmaicenia kontaktów Polonii z Polską. Przykładem może być powstanie Polonijnego Centrum Olimpijskiego w Londynie w 2012 r. - miejsca spotkań i imprez kulturalnych z udziałem Polonii z różnych stron świata oraz gości z Polski. Do Polskiego Ośrodka Społeczno-Kulturalnego w Londynie zakupiono m.in. sprzęt nagłaśniający oraz niezbędne wyposażenie.

Polonia we Francji świętowała w 2012 r. dwie ważne rocznice. W maju było to 170-lecie powstania Szkoły Polskiej w Paryżu, objęte patronatem Ambasadora RP, z udziałem przedstawicieli Kancelarii Prezydenta RP, Ministerstwa Edukacji Narodowej, Polskiej Misji Katolickiej we Francji i szkół polonijnych. W Bibliotece Polskiej w Paryżu odbyły się uroczyste obchody 180-tej rocznicy powstania Polskiego Towarzystwa Historyczno-Literackiego.

Zorganizowane po raz drugi wybory „Polaka Roku” w Królestwie Niderlandów pokazały nową tendencję w działalności organizacji polonijnych - pokazania, że Polacy osiągają na obczyźnie sukcesy, przysparzając pożytku krajowi zamieszkania i dumy krajowi pochodzenia. Kapituła wyłoniła zwycięzców w 5 kategoriach: biznes, kultura, nauka i technika, młody Polak sukcesu i honorowy Polonus.

Na Litwie, Wydział Konsularny Ambasady RP zorganizował w kwietniu 2012 r. konferencję pt. „Aktualne problemy mediów polskojęzycznych na Litwie”. Dopełnieniem obrad wileńskich była zorganizowana przez Senat RP konferencja w Warszawie z licznym udziałem polskich dziennikarzy z Litwy. Nadal prowadzono akcję wspierania edukacji dzieci i młodzieży, w tym uczniów klas pierwszych szkół z polskim językiem nauczania. Zaoferowana pomoc objęła m.in. doposażenie sal lekcyjnych, a także zakup usług edukacyjnych (wycieczki krajoznawcze, wizyty w instytucjach kultury, szkolenia metodyczne dla nauczycieli z zakresu nauczania integracyjnego).

Na Ukrainie MSZ uczestniczyło w kosztach programu „Artyści dla Polaków na Ziemi Lwowskiej”, w zorganizowaniu konkursu recytatorskiego „Kresy” czy też w akcji „Świąteczko pamięci dla Cmentarza Łyczakowskiego”.

Imprezy te, podobnie jak Wakacyjna Szkoła Języka Polskiego i Kultury Polskiej w Grodnie czy wakacje w Polsce dla dzieci z Ukrainy, stanowią okazję do spotkań, nawiązywania i umacniania kontaktów, rozbudzania zainteresowań kulturą i historią Polski oraz jej dniem dzisiejszym.

Wspierane przez placówki partnerstwa miast umożliwiają naszym rodakom żyjącym za granicą zaangażowanie się i współuczestnictwo w utrwalaniu kontaktów kulturalnych i gospodarczych między instytucjami i zwykłymi obywatelami w Polsce i w kraju osiedlenia.

Wymienić też trzeba inicjatywy i działania, prowadzące do tworzenia nowych i pielęgnowania już istniejących więzi Polonii z krajem pochodzenia. Resort spraw zagranicznych bierze w nich aktywny udział merytoryczny. Należą do nich: **Światowa Konferencja Gospodarcza Polonii, Forum Mediów Polonijnych w Tarnowie, Festiwal Kultury Kresowej w Mragowie, Centrum Języka i Kultury Polskiej dla Polonii i Cudzoziemców w Lublinie.**

W sierpniu 2012 r. odbył się w Warszawie i Pułtusku kolejny **Zjazd Polonii i Polaków za granicą**, w którym uczestniczyło blisko 300 reprezentantów środowisk polskich i polonijnych, m.in. z Kongresu Polonii Amerykańskiej, Kongresu Polonii Kanadyjskiej, Europejskiej Unii Wspólnot Polonijnych, Związku Polaków na Białorusi, Federacji Organizacji Polskich na Ukrainie, Kongresu Polaków w Rosji, Związku Polaków na Litwie, Konwentu Organizacji Polskich w Niemczech czy Centralnej Reprezentacji Wspólnoty Brazylijsko-Polskiej BRASPOL.

Obok części plenarnej w Sejmie RP, delegaci obradowali także w komisjach problemowych, podejmując tematykę oświaty, roli duszpasterstwa, sytuacji tradycyjnej i nowej emigracji oraz nowych zasad finansowania projektów polonijnych przez MSZ.

Osoby pochodzenia polskiego – dotyczy to szczególnie Wschodu - są coraz bardziej świadome swych praw jako mniejszości narodowych i członków społeczeństwa obywatelskiego. Powoduje to wzrost oczekiwań zarówno wobec władz miejscowych, jak i Polski. Nie bez znaczenia jest też wiedza o sukcesie gospodarczym (w przełamywaniu kryzysu) i szybkim rozwoju cywilizacyjnym Polski. Polskość staje się modna, w państwach za wschodnią granicą wzrasta zapotrzebowanie na naukę języka polskiego, również wśród osób niepolskiego pochodzenia. Jednym z silnych bodźców do nauki języka jest możliwość uzyskania Karty Polaka.

9. Wspieranie powrotów, działania na rzecz nowej migracji

Z obserwacji placówek polskich wynika, że **środowisko polskiej migracji stabilizuje się**. Dużą część obywateli RP zakorzenia się we wspólnotach krajów docelowej emigracji, odnajdując się w miejscowych realiach. Wobec dużej liczby osób decydujących się na podjęcie pracy za granicą, nie sposób uniknąć sytuacji, w których część z nich pada ofiarą nieuczciwych pracodawców, złego traktowania w miejscu pracy bądź popada w konflikt z prawem. Jedną z najważniejszych przyczyn problemów polskich migrantów zarobkowych jest niezajomość języka kraju osiedlenia oraz panujących tam realiów społecznych i prawnych. Poza tym **obywatele polscy często wyjeżdżają za granicę bez wcześniejszego przygotowania i rozeznania co do możliwości podjęcia odpowiedniej dla nich pracy.**

Dlatego jednym z najbardziej skutecznych działań mających na celu zapewnienie migracji zarobkowej niezbędnej pomocy oraz szerokiego dostępu do niezbędnych informacji są działania

informacyjno–prewencyjne adresowane do osób, które zamierzają wyjechać oraz do tych, które już przebywają za granicą.

Placówki, realizując ten cel, kontynuują szeroką działalność informacyjną nt. miejscowych warunków życia i pracy, wykorzystując głównie narzędzia informatyczne. Placówki RP w państwach UE opracowały **poradniki dla osób przyjeżdżających tam do pracy**. Są to kompendia szczegółowych informacji na temat pracy oraz pobytu, z adresami internetowymi kompetentnych instytucji miejscowych. Treść poradników znajduje się **na stronach internetowych urzędów konsularnych i MSZ** oraz jest upowszechniana przez Głównego Inspektora Pracy oraz Urzędy Pracy. Jest aktualizowana na bieżąco.

Obok kampanii informacyjnych prowadzonych w kraju i poza jego granicami, zwiększone zaangażowanie polskich placówek dyplomatycznych i konsularnych w udzielanie pomocy polskim migrantom zarobkowym przebywającym w państwach Europy przejawia się w **ściślejszej współpracy polskich i zagranicznych instytucji wyspecjalizowanych**. Konsulowie współpracują ze związkami zawodowymi i władzami lokalnymi, w tym głównie z odpowiednikami inspekcji pracy, czy służby zdrowia, organizacjami pozarządowymi i polonijnymi, wspierają inicjatywy społeczne, w tym w szczególności polskich grup zawodowych (np. lekarzy, prawników, itd.), niosące pomoc pozostałym imigrantom, reagują na negatywne zjawiska dotyczące emigrantów.

W Hadze, Paryżu, Brukseli oraz Bratysławie **otwarte zostały Biura Łącznikowe Głównego Inspektoratu Pracy**. Resort spraw zagranicznych współpracuje z Głównym Inspektorem Pracy w zakresie nawiązania, za pośrednictwem urzędów konsularnych, bezpośredniej kooperacji z lokalnymi instytucjami państw członkowskich UE/EOG zajmującymi się prawem pracy, jego przestrzeganiem oraz nadzorem nad jego realizacją. Podobna działalność prowadzona jest z Zakładem Ubezpieczeń Społecznych. W wielu państwach UE **organizowane są spotkania pracowników ZUS z polską emigracją zarobkową**.

MSZ wiele uwagi poświęca oświacie w języku polskim dla dzieci migrantów oraz nauczaniu wg polskiego programu podstawowych przedmiotów, co pozwala na wyrównywanie poziomu wiedzy i ułatwianie ewentualnych decyzji o powrocie.

W ramach konkursu „Współpraca z Polonią i Polakami za granicą w 2012 r.” na edukację Polonii i Polaków za granicą oraz kształcenie młodzieży polonijnej w Polsce MSZ przeznaczyło 1.713.170,00 PLN na oświatę polonijną w państwach zachodnich, do których Polacy migrowali najczęściej. Dofinansowano m.in. projekt „Polski Ośrodek Naukowy Uniwersytetu Jagiellońskiego w Londynie” (dotacja w wysokości 1.231.200 PLN); „Książeczka do kaligrafii oraz zabaw edukacyjnych w języku polskim” złożony przez Stowarzyszenie Pokolenie (dotacja w wysokości 44.560 PLN) oraz program Polskiej Akademii Umiejętności "Polskie szkolnictwo w Wielkiej Brytanii: tradycja i nowoczesność" (dotacja w wysokości 437.410 PLN).

Z funduszy placówek wspierano też polskie szkoły społeczne w krajach docelowych migracji. Zrealizowano projekty polegające na wsparciu szkolnictwa społecznego na kwotę ok. 8 mln zł w

państwach Unii Europejskiej. Wsparcie polegało przede wszystkim na częściowej refundacji czynszów za pomieszczenia wynajmowane przez szkoły społeczne oraz zakupie podręczników i pomocy naukowych.

Część dzieci i młodzieży polskiej mieszkającej w Wielkiej Brytanii i Irlandii, Szwecji oraz w innych krajach UE uczy się języka polskiego, jako przedmiotu dodatkowego, w ramach zajęć fakultatywnych prowadzonych przez szkoły publiczne, do których uczęszczają (nieraz kraj pobytu pokrywa koszty związane z prowadzeniem takich zajęć, np. w Austrii). Nauczanie takie odbywa się również – na różną skalę - w innych krajach UE (np. Niemcy, Włochy, Finlandia, Dania), w których rodzice wyrażą zainteresowanie taką formą nauki języka polskiego i zgłoszą swój postulat do lokalnych władz. Barię trudną do pokonania w realizacji tej idei bywa wymóg określonej, minimalnej liczby dzieci do stworzenia odpowiedniej grupy uczniów (np. Niemcy).

Obecnie opracowywana jest, przez MEN i wspierana przez MSZ, koncepcja wspierania szkół społecznych, obejmująca wszystkie środowiska polskie i polonijne. Jest to część długofalowej i rozłożonej w czasie nowej polityki oświatowej.

Urzędy konsularne RP odnotowują wciąż zwiększone zainteresowanie repatriacją do Polski, przy czym szczególnie dotyczy to Kazachstanu (ok. 95% wszystkich spraw). Niestety, procedura repatriacyjna jest długotrwała, więc wiele rodzin oczekuje jeszcze na jej zakończenie i przyjazd do Polski.

10. Modernizacja polskich służb konsularnych

Służba konsularna została przekształcona w nowoczesny aparat administracyjny, zdolny do sprawnej realizacji zadań o charakterze konsularnym i polonijnym oraz w coraz większym stopniu wspierający realizację zadań w innych obszarach polityki zagranicznej państwa. Wprowadzono nowe, kompleksowo obsługujące urzędy systemy informatyczne – PS2O, Wiza-Konsul, e-Konsulat, Karta Polaka oraz e-Voucher i wyposażono konsulów w terminale BlackBerry. W celu stałego podnoszenia efektywności pracy konsularnej jak i jakości obsługi interesantów wprowadzone zostały kolejne innowacyjne rozwiązania, w tym tzw. outsourcing wizowy i mobilne stanowiska konsularne, umożliwiając rozszerzenie zakresu udzielanej pomocy obywatelom polskim i osobom polskiego pochodzenia w trakcie dyżurów konsularnych odbywających się poza siedzibą urzędów. Dyżury prowadzone są we współpracy z konsulatami honorowymi oraz miejscowymi organizacjami polonijnymi. W sposób ciągły modyfikowane i udoskonalane są systemy informatyczne, powiększana jest liczba urzędów dysponujących mobilnymi stanowiskami konsularnymi. Służba konsularna dąży do rozszerzenia współpracy w ramach UE (wspólne urzędy, reprezentacje wizowe).

W 2012 r. kontynuowane były prace na rzecz dostosowania sieci placówek dyplomatyczno-konsularnych za granicą do zmieniających się potrzeb, zwłaszcza nowej migracji i grup polskich na Wschodzie. W wyniku tych działań uruchomiono konsulaty w Doniecku i Smoleńsku, podniesiono też rangę placówki w Reykjavíku.

II. MINISTERSTWO EDUKACJI NARODOWEJ

Działania MEN na rzecz realizacji *Rządowego Programu Współpracy z Polonią i Polakami za Granicą* dotyczyły, zgodnie z właściwością resortu, wspierania nauczania za granicą języka polskiego i w języku polskim. W ramach tego celu realizowano następujące działania:

- **Kierowanie nauczycieli z Polski do pracy dydaktycznej w środowiskach polskich za granicą**

Nauczyciele są kierowani głównie na obszary masowych zsyłek i deportacji ludności polskiej na Wschodzie, lub zamieszkałe przez mniejszości polskie tereny w granicach dawnej Rzeczypospolitej.

W roku szkolnym 2012/2013 w 13 krajach pracuje 80 nauczycieli skierowanych przez Ośrodek Rozwoju Polskiej Edukacji za Granicą. Nauczaniem języka polskiego objętych jest 8.921 osób. Zadaniem nauczycieli jest wspomaganie nauczania języka polskiego oraz zaznajamianie z tradycją, kulturą i wiedzą o Polsce współczesnej. Nauczyciele współpracują ze środowiskiem polskim – pomagają w redagowaniu gazet, audycji radiowych i telewizyjnych, organizują uroczystości z okazji świąt narodowych i religijnych, inicjują powstawanie drużyn harcerskich i zuchowych, organizują wyjazdy edukacyjne uczniów do Polski. Jednocześnie ściśle współpracują ze środowiskiem lokalnym, promując język i kulturę polską wśród osób niepolskiego pochodzenia. W 2012 r. najwięcej nauczycieli pracowało na Ukrainie (34) i w Kazachstanie (12).

- **Zakup podręczników i pomocy dydaktycznych dla ośrodków nauczania języka polskiego**

Zapotrzebowania na podręczniki składają zainteresowane ośrodki nauczania. Weryfikacji wniosków dokonuje odpowiednia placówka dyplomatyczno-konsularna RP.

W 2012 r. Ośrodek Rozwoju Polskiej Edukacji za Granicą zrealizował 151 wniosków szkół społecznych organizacji Polaków, wysyłając 20.252 podręczników i pomocy dydaktycznych do 20 krajów.

- **Organizacja kursów metodycznych dla nauczycieli języka polskiego i innych przedmiotów nauczanych w języku polskim za granicą w szkołach funkcjonujących w obcych systemach edukacji i w szkołach społecznych**

Pomoc metodyczna skierowana jest przede wszystkim do nauczycieli szkół polonijnych. Realizowana jest poprzez organizowanie kursów doskonalących, praktyk metodycznych, seminariów i konferencji organizowanych we współpracy z organizacjami polskimi za granicą oraz polskimi placówkami dyplomatycznymi. Kursy odbywają się zarówno w Polsce, jak i za granicą, prowadzone są także w trybie stacjonarnym i online.

W 2012 r. przeszkolono 1.183 nauczycieli z 44 krajów. Zrealizowano 41 szkoleń, w tym 6 w Polsce, 20 za granicą i 15 w trybie on-line. W związku z sytuacją szkół z polskim językiem nauczania na Litwie, jaka powstała po nowelizacji ustawy o systemie oświaty RL w 2011 r., we współpracy z

MSZ kontynuowano w 2012 r. szkolenia dla nauczycieli tych szkół. Podczas dwóch szkoleń realizowanych w Polsce, 60 nauczycieli wytypowanych przez Stowarzyszenie Nauczycieli Szkół Polskich na Litwie „Macierz Szkolna” doskonalilo umiejętności korzystania z polskich zasobów edukacyjnych w Internecie.

- **Dofinansowanie organizacji wycieczki letniej dla dzieci i młodzieży polonijnej**

Celem wyjazdów edukacyjnych do Polski jest doskonalenie umiejętności posługiwania się językiem polskim, poznanie historii i geografii Polski, tradycji i kultury narodowej w kontekście dorobku kultury europejskiej i wielokulturowych relacji z sąsiadami, z uwzględnieniem specyfiki współczesnej kultury młodzieżowej.

W 2012 r. zrealizowano obozy edukacyjne w ramach *Letniej akademii młodzieżowych liderów Polonii* (511 uczestników) oraz *Wakacyjnej szkoły młodzieżowych animatorów środowisk polskich na Litwie* (89 uczestników).

- **Organizacja kształcenia dzieci obywateli polskich czasowo przebywających za granicą**

W celu kształcenia dzieci obywateli polskich czasowo przebywających za granicą minister właściwy do spraw oświaty i wychowania prowadzi:

- 67 Szkolnych Punktów Konsultacyjnych (w tym 9 filii SPK) przy polskich placówkach dyplomatycznych, urzędach konsularnych i przedstawicielstwach wojskowych. W roku szkolnym 2012/2013 uzupełniający program nauczania realizowało 14.881 uczniów,

- Zespół Szkół im. Z. Mineyki przy Ambasadzie RP w Atenach. W roku szkolnym 2012/2013 ramowy program nauczania realizowało 320 uczniów, zaś program uzupełniający 533 uczniów.

Uczniowie polscy za granicą mogą także uczestniczyć w nauczaniu na odległość prowadzonym przez ORPEG. Uzupełniający program realizuje 427 uczniów, zaś ramowy 209.

- **Delegowanie nauczycieli do pracy w Szkołach Europejskich, sekcjach polskich Szkół Międzynarodowych we Francji i w szkołach publicznych w Berlinie**

Sekcje polskie istnieją w Szkole Europejskiej Bruksela I i Szkole Europejskiej Luksemburg I. W roku szkolnym 2012/2013 do sekcji polskich w Szkołach Europejskich uczęszcza 349 uczniów. Pracuje w nich 25 nauczycieli skierowanych z Polski.

Status sekcji w szkołach międzynarodowych we Francji oraz zasady jej funkcjonowania są ściśle określone w prawie francuskim. Obecnie sekcje międzynarodowe z językiem polskim istnieją w czterech szkołach. W roku szkolnym 2012/2013 uczęszcza do nich 393 uczniów. W celu nauczania języka oraz historii i geografii Polski oddelegowano 22 nauczycieli.

Od roku szkolnego 2010/2011 oddelegowywany jest jeden nauczyciel do sekcji polskich w trzech szkołach publicznych na terenie Berlina. W roku szkolnym 2012/2013 do sekcji polskich uczęszcza 167 uczniów.

W 2012 r. MEN przeznaczył na realizację zadań związanych ze wspomaganie nauczania języka polskiego wśród Polonii i Polaków za granicą kwotę 48 024 000 PLN, w tym na finansowanie projektów z udziałem środków UE 5 615 000 PLN.

III. MINISTERSTWO NAUKI I SZKOLNICTWA WYŻSZEGO

Działania Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego wobec Polonii i Polaków za granicą cechuje duży poziom stabilności i długofalowy charakter. Wynika to w znacznej mierze ze specyfiki przedsięwzięć edukacyjnych, które obejmują 2-, 3- lub 5-letnie cykle kształcenia na studiach licencjackich, magisterskich lub jednolitych magisterskich.

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego kontynuuje działania prowadzone w poprzednich latach, do których należą: realizacja programów na rzecz podnoszenie poziomu wykształcenia młodzieży polonijnej, wspieranie katedr języka i kultury polskiej zagranicznych uczelni, w których organizowane są lektoraty języka polskiego poprzez kierowanie nauczycieli akademickich – specjalistów w zakresie nauczania języka polskiego oraz przekazywanie na ich rzecz pomocy metodyczno-dydaktycznych, pomoc stypendialna dla młodzieży polonijnej i studiującej w kraju swojego zamieszkania, organizacja i finansowanie systemu poświadczania znajomości języka polskiego, umożliwiającego uzyskanie urzędowego certyfikatu znajomości języka polskiego cudzoziemcom i osobom polskiego pochodzenia.

- **Kształcenie w RP studentów pochodzenia polskiego**

Liczba osób polskiego pochodzenia studiujących w roku akademickim 2011/2012 na jednolitych studiach i wynosiła 6.268, a w roku 2012/2013 – 6.135

Na studiach III stopnia i stażach długoterminowych w roku akademickim 2011/2012 przebywały 232 osoby polskiego pochodzenia (ok. 26 proc. cudzoziemców – doktorantów/stażystów długoterminowych), o 63 osoby mniej niż 4 lata wcześniej. W roku 2012/2013 – 176 (ok. 18 proc. cudzoziemców - doktorantów/stażystów długoterminowych).

- **Pomoc stypendialna dla młodzieży polonijnej studiującej w kraju swojego zamieszkania**

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego stoi na stanowisku, że pomoc stypendialna dla osób studiujących w krajach zamieszkania powinna być kierowana do cudzoziemców polskiego pochodzenia, podejmujących kształcenie w filiach zagranicznych polskich uczelni na studiach I stopnia z jednoczesnym zapewnieniem możliwości kontynuacji nauki na studiach II stopnia w Polsce.

MNiSW od 2008 r. przeznacza w swoim budżecie środki finansowe na wypłaty stypendiów dla młodzieży polonijnej studiującej w kraju swojego zamieszkania.

Liczba przyznanych świadczeń wzrosła z 50 w roku akademickim 2008/2009 do 257 w roku akademickim 2012/2013. W 2012 roku studentom udzielono wsparcia na poziomie 100 euro miesięcznie, podobnie jak w latach ubiegłych.

Pomoc kierowana jest jak dotychczas do studentów polskiego pochodzenia studiujących w wileńskiej filii Uniwersytetu w Białymstoku.

- **Lektoraty języka polskiego w zagranicznych ośrodkach akademickich oraz kursy języka polskiego jako obcego**

Współpraca i pomoc MNiSW dla zagranicznych ośrodków akademickich, w których funkcjonują katedry lub lektoraty języka polskiego, polega przede wszystkim na kierowaniu lektorów języka polskiego, zgodnie z zapotrzebowaniem uczelni. Ponadto ośrodki te są nieodpłatnie wyposażane w podręczniki, słowniki i inne pomoce metodyczno-dydaktyczne.

Należy podkreślić, iż działalność MNiSW w tym obszarze stanowi uzupełnienie bezpośredniej wymiany pracowników naukowo-dydaktycznych, prowadzonej przez polskie szkoły wyższe z ich zagranicznymi partnerami.

W roku akademickim 2012/13 do 33 krajów w 105 ośrodków akademickich skierowano 110 pracowników dydaktycznych – specjalistów w dziedzinie języka i kultury polskiej. W 2012 r. po raz pierwszy skierowano lektora do Kurytyby

- **Finansowanie państwowego systemu poświadczania znajomości języka polskiego cudzoziemcom i osobom polskiego pochodzenia na stałe zamieszkałym za granicą**

System poświadczania znajomości języka polskiego, funkcjonujący od połowy 2004 r. niezmiennie wykazuje dynamikę wzrostową, co wiąże się ściśle z wejściem w życie z dniem 15 sierpnia 2012 r. niektórych przepisów ustawy z dnia 2 kwietnia 2009 r. o obywatelstwie polskim (Dz. U. z 2012, poz.161). Zobowiązują one osobę ubiegającą się o obywatelstwo polskie m.in. do wykazania się znajomością języka polskiego potwierdzonej urzędowym poświadczeniem. W 2012 r. do egzaminów przystąpiło ok. 1 tys. osób.

- **Nakłady finansowe ponoszone przez MNiSW na rzecz Polonii i Polaków za granicą**

Łączne koszty kształcenia studentów, doktorantów i stażystów długoterminowych w 2012 r. szacuje się na kwotę ok. 32 mln PLN.

Wysokość nakładów ponoszonych przez MNiSW w ramach stypendiów dla młodzieży polonijnej studiującej w kraju swojego zamieszkania w roku 2011/2012 wyniosła 431 tys. PLN.

Na pokrycie kosztów związanych z kierowaniem do pracy w zagranicznych uczelniach nauczycieli akademickich – specjalistów w zakresie nauczania języka polskiego MNISW co roku przeznacza kwotę ok. 3,6 mln PLN.

Koszty funkcjonowania systemu poświadczeń znajomości języka polskiego utrzymują się na podobnym poziomie i wyniosły za rok 2012 ok. 650 tys. PLN, natomiast wpływy z opłat za egzaminy i certyfikaty znacząco wzrosły i w roku 2012 osiągnęły poziom 450 tys. PLN.

IV. MINISTERSTWO KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego wraz z instytucjami podległymi realizują cele zawarte m.in. w Rządowym Programie Współpracy z Polonią i Polakami za Granicą, w tym: budowanie pozytywnego wizerunku Polski i polskiej kultury w świecie, tworzenie dobrego klimatu dla umacniania więzi środowisk polonijnych z kulturą ojczystą oraz ochrona polskiego dziedzictwa za granicą. Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego wspiera także działalność na rzecz prezentacji kultury i dokonań polskich twórców za granicą.

- **Wybrane działania stypendialne**

Program stypendialny *Gaude Polonia*

Program Stypendialny Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Gaude Polonia” skierowany jest do młodych twórców z Europy Środkowo-Wschodniej, w pierwszej kolejności z Białorusi i Ukrainy. Celem programu jest budowanie związków z polskością oraz tworzenie płaszczyzny porozumienia na gruncie współpracy kulturalnej Polski z jej sąsiadami. Stypendium przyznawane jest w drodze konkursu otwartego. Od powstania programu przyznano 382 stypendia. Całkowity budżet programu wynosił w 2012 r. – 1,9 mln PLN.

„Thesaurus Poloniae”

„Thesaurus Poloniae” to trzymiesięczny program stypendialny Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego realizowany przez Międzynarodowe Centrum Kultury w Krakowie, adresowany do osób prowadzących badania poświęcone kulturze, historii oraz wielokulturowemu dziedzictwu Rzeczypospolitej, dawnej i współczesnej oraz szeroko rozumianej Europie Środkowej.

Dotychczas odbyło się 6 edycji, w których udział wzięło 31 naukowców z 19 krajów (Armenia, Azerbejdżan, Białoruś, Czechy, Francja, Gruzja, Japonia, Mołdawia, Rosja, Rumunia, Słowacja, Węgry, Włochy, Ukraina, Kanada, Serbia, Wielka Brytania, Iran i USA).

- **Działania na rzecz wspierania promocji języka i literatury polskiej**

Promocją języka i literatury polskiej zajmuje się podległy MKiDN Instytut Książki. Tworzy on atrakcyjną ofertę edytorską, której adresatem są również środowiska polonijne w wybranych

krajach. Z myślą o Polonii została opracowana oferta programowa mająca zwiększyć zainteresowanie Polaków mieszkających za granicą literaturą polską. Przedstawiciele Polonii mogą również korzystać ze stypendiów pobytowych dla tłumaczy literatury polskiej mieszkających na stałe za granicą. Wśród projektów skierowanych także do środowisk polonijnych wymienić można, np.:

- **cPoland**, program translatorski wspierający przekłady literatury polskiej, adresowany do odbiorców zagranicznych, w tym do przedstawicieli środowisk polskich za granicą;
- **Kolegium tłumaczy**, wieloletni program edukacyjno-promocyjny adresowany do tłumaczy literatury polskiej;
- **Transatlantyk**, przyznawana od 2004 r. nagroda Instytutu Książki dla najwybitniejszego popularyzatora literatury polskiej za granicą;
- **Sample Translations cPoland**, program, którego celem jest promocja literatury polskiej za granicą poprzez zachęcanie tłumaczy do przedstawiania polskich książek zagranicznym wydawcom. Program dotyczy tłumaczy, którzy dokonują pierwszego przekładu nigdzie dotąd niepublikowanej książki, ze szczególnym uwzględnieniem dzieł polskiej humanistyki dawnej i współczesnej, poświęconych historii Polski i jej kulturze, a także literatury dla dzieci i młodzieży.

Stale wzrastająca liczba tłumaczeń współczesnej literatury polskiej odzwierciedla wzrost zainteresowania Polską, a inicjatywy promocyjne podejmowane w czasie prezentacji literatury polskiej na międzynarodowych targach książek w wielu krajach – przede wszystkim europejskich – dobrze służą budowaniu nowego obrazu Polski, atrakcyjnego również dla przedstawicieli środowisk polonijnych za granicą.

- **Działania na rzecz Polonii i Polaków za granicą prowadzone za pośrednictwem Instytutu Adama Mickiewicza**

Część z działań IAM znajduje adresatów wśród Polonii i Polaków za granicą, są to m.in.:

- **Portal www.culture.pl**, który jest wielojęzycznym systemem informacji o polskiej kulturze zawierającym informacje o aktualnych wydarzeniach kulturalnych odbywających się w Polsce i za granicą, stanowiącym swoistą bazę wiedzy.
- **XXX Letnie Igrzyska Olimpijskie i Paraolimpiada w Londynie**,

z okazji których IAM przygotował szeroki program wydarzeń kulturalnych, m.in. pokazy filmów polskich i koncert współczesnych polskich kompozytorów.

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego wspierało także dwie instytucje polonijne: radio „Znad Wilii” i Scena Polska Teatru Cieszyńskiego w Czeskim Cieszynie.

- Ochrona polskiego dziedzictwa kulturowego poza granicami kraju

Formy ochrony polskiego dziedzictwa kulturowego

Finansowanie i dofinansowywanie gros inicjatyw w tym zakresie realizowane jest obecnie poprzez Program MKiDN *Dziedzictwo kulturowe* (priorytet: *Ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą*) oraz z budżetu Departamentu Dziedzictwa Kulturowego. W 2012 r. budżet priorytetu: *Ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą* wyniósł ok. 3,5 mln PLN.

Prowadzona jest m.in. kompleksowa rejestracja i dokumentacja zabytków kultury polskiej i z Polską związanych - w tym cmentarzy i zabytków sepulkralnych, znajdujących się za wschodnią granicą (prace dokumentacyjne obejmują obszar historycznej Rzeczypospolitej w jej granicach z 1772 r.). Dofinansowywane są konkretne projekty prac inwentaryzacyjnych zabytków sztuki sakralnej, sepulkralnej i świeckiej na terytorium Białorusi, Gruzji, Litwy, Łotwy, Ukrainy i in. Badania terenowe uzupełniane są przez kwerendy archiwalne w kraju i za granicą.

W ostatnich latach ze środków MKiDN dofinansowane lub sfinansowane w całości zostały prace inwentaryzacyjne, konserwatorskie i remontowe zabytkowych obiektów m.in. na terenie Białorusi, Ukrainy, Litwy, Łotwy, Rosji, Gruzji. W państwach Europy Zachodniej, Ameryki i Azji również udało się zrealizować szereg projektów związanych przede wszystkim z pracami dokumentacyjnymi, inwentaryzacyjnymi i konserwatorskimi.

Przykładowe projekty zrealizowane w obszarze ochrony dziedzictwa kulturowego w 2012 r.

Prace inwentaryzacyjne i dokumentacyjne

- Archiwalia - polonika z Instytutu Historii Rosyjskiej Akademii Nauk - badania, kwerendy i digitalizacja, II etap (Rosja);
- Opracowanie wybranych kolekcji Muzeum Polskiego w Rapperswilu (Szwajcaria);
- Rejestracja i dokumentacja szwajcarskich archiwaliów związanych z Ignacym Janem Paderewskim (Szwajcaria);
- Inwentaryzacja i opracowanie zbiorów muzycznych i dźwiękowych Biblioteki Muzeum Polskiego w Ameryce Chicago - V etap (Stany Zjednoczone);
- Porządkowanie i inwentarz Archiwum G. Herlinga-Grudzińskiego w Neapolu (Biblioteka Narodowa) - II etap (Włochy);
- Digitalizacja archiwaliów w Kościele i Hospicjum św. Stanisława w Rzymie (Włochy);
- Cyfryzacja, opracowanie zbiorów ikonograficznych - Londyn - etap II - projekt Ośrodka KARTA (Wielka Brytania);
- Porządkowanie zbiorów archiwalnych za granicą - udzielenie pomocy 11 ośrodkom polonijnym (w większości przypadków stowarzyszonym w Stałej Konferencji Muzeów, Bibliotek i Archiwów Polskich na Zachodzie) w zakresie porządkowania, ewidencjonowania, opracowania i zabezpieczenia zgromadzonych przez nie materiałów archiwalnych. Pomoc świadczona przez pracowników archiwów państwowych (NDAP) - różne państwa.

Prace konserwatorskie, remontowo-konserwatorskie, porządkowe

- Prace konserwatorskie balkonu wraz z podstawą, stanowiącego zwieńczenie XVII-wiecznego portalu wejściowego w klasztorze Sióstr Niepokalanek w Jazłowcu (Ukraina);
- Kaplica Seminaryjna we Lwowie - II etap prac zabezpieczających przed wilgocią (Ukraina);
- Konserwacja kamiennej latarni wieńczącej kaplicę pw. Najświętszego Sakramentu w archikatedrze rzymskokatolickiej we Lwowie (Ukraina);
- Prace restauratorskie na Cmentarzu Łyczakowskim we Lwowie - etap V (Ukraina);
- Prace ratunkowo-dokumentacyjne w kaplicy św. Dominika w kościele poddominikańskim w Kamieńcu Podolskim (Ukraina);
- Dawne obserwatorium astronomiczno-meteorologiczne im. Marszałka Piłsudskiego na górze Pop Iwan w Czarnohorze (Ukraina) – prace konserwatorsko-zabezpieczające, etap I;
- Rekonstrukcja zabytkowego budynku w kompleksie klasztorным oo. karmelitów bosych w Berdyczowie (Ukraina) - w budynku powstanie Muzeum Josepha Conrada – Józefa Korzeniowskiego;
- Prace konserwatorskie w Katedrze Lwowskiej Obrządku łacińskiego (Ukraina) – Kaplica Wiśniowieckich, III etap;
- Prace konserwatorsko-restauratorskie przy polichromiach ściennych autorstwa Jana Henryka Rosena w Katedrze Ormiańskiej we Lwowie (Ukraina) - etap VI;
- Konserwacja i montaż grupy rzeźbiarskiej Golgota we Lwowie (Ukraina);
- Konserwacja i restauracja kolegiaty p.w. św. Wawrzyńca Męczennika w Żółkwi, XVII-XIX w. – marmoryzacja ścian (końcowy etap) oraz portali z ogrodzenia kolegiaty i przy cerkwi bazylikańskiej (Ukraina);
- Odbudowa Sanktuarium Matki Bożej w Bołszowcach (Ukraina) - etap X;
- Prace remontowo-konserwatorskie Kościoła Farnego p.w. Przemienienia Pańskiego w Nowogrodku (Białoruś) - etap IV;
- Konserwacja stalli w kościele katedralnym p.w. św. Franciszka Ksawerego w Grodnie (Białoruś) – etap II;
- Prace konserwatorskie i aranżacyjne w kościele p.w. św. Katarzyny w Sankt Petersburgu
- Prace konserwatorsko-restauratorskie i rekonstrukcyjne w pałacu Tyszkiewiczów w Zatroczu (Litwa) - kolejny etap
- Konserwacja nagrobków na cmentarzach w Wilnie: Cmentarz na Rossie – nagrobek Aurelii z Jakowiczów Radeckiej-Mikuliczowej; Cmentarz Słoneczny (Św. Piotra i Pawła) – nagrobek ks. Zygmunta Lewickiego (Litwa);
- Konserwacja zespołu grafik i akwarel ze zbiorów artystycznych Towarzystwa Historyczno-Literackiego/Biblioteki Polskiej w Paryżu (projekt realizowany przez Muzeum Narodowe w Gdańsku)

Miejsce szczególne wśród projektów realizowanych z funduszy Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego zajął projekt konserwacji wielkoformatowych obrazów batalistycznych *Bitwa pod Wiedniem* i *Bitwa pod Parkanami* autorstwa Martina Altomontego z dawnej kolegiaty w Żółkwi (obecnie w zbiorach Lwowskiej Galerii Sztuki) zakończony w 2012 r. Niezmiennym

postulatem strony polskiej pozostaje powrót obydwu zakonserwowanych płócien do historycznych wnętrz kolegiaty.

Warto podkreślić znaczenie działań podejmowanych przez Zakład Narodowy im. Ossolińskich wspólnie z Lwowską Narodową Naukową Biblioteką Ukrainy im. W. Stefanyka. Zakład Narodowy im. Ossolińskich będzie kontynuował rozpoczętą w 2004 r. digitalizację historycznych zbiorów Ossolineum przechowywanych w Bibliotece im. W. Stefanyka. Nadal skanowane będą zbiory rękopiśmienne, rozpocznie się także digitalizacja najcenniejszych czasopism. W 2012 r. wykonano łącznie ok. 350 tys. skanów.

Inicjatywy muzealne

Intencją MKiDN jest obecnie utworzenie – we współpracy ze stroną ukraińską – Muzeum Josepha Conrada – Józefa Korzeniowskiego w Berdyczowie (Ukraina). W 2012 r. opracowana została koncepcja ideowa stałej wystawy oraz zakończono prace remontowo-adaptacyjne pomieszczeń przeznaczonych pod przyszłe muzeum (na terenie klasztoru OO Karmelitów).

W 2012 r. w Muzeum Juliusza Słowackiego w Krzemieńcu (Ukraina) przeprowadzone zostały drobne prace renowacyjne budynku oraz odnowione wnętrza i ekspozycja.

W 2010 r. na wniosek Konsulatu Generalnego RP w Irkucku (Rosja) rozpoczęto projekt konserwatorski pod nazwą „Muzeum Wsi Polskiej w Wierszynie” (przeniesienie najstarszego domu w Wierszynie na działkę obok Domu Polskiego, konserwacja i urządzenie ekspozycji).

W 2012 r. dobiegły końca prace związane z przygotowaniem nowej ekspozycji Muzeum Jozefa Ignacego Kraszewskiego w Dreźnie (Niemcy).

Rozpoczęte zostały prace nad nową koncepcją aranżacji wnętrza Muzeum Adama Mickiewicza w Stambule (Turcja).

Upamiętnienia

W ostatnich latach starania MKiDN doprowadziły do upamiętnienia tablicami pamiątkowymi lub pomnikami postaci, instytucji i wydarzeń ważnych w historii i kulturze Rzeczypospolitej, m.in.: Juliusza Słowackiego (Krzemieniec i Tarnopol, Ukraina), Matki Roży Czackiej (Biała Cerkiew, Ukraina), Gustawa Herlinga-Grudzińskiego (Jercewo, Federacja Rosyjska; Aosta, Włochy) Eugeniusza Bodo (Kotłas, Federacja Rosyjska), Marii Szymanowskiej (Sankt Petersburg, Federacja Rosyjska), prof. Stanisława Zuberka (Kuçova, Albania), Konstancji Benisławskiej (Posiń, Łotwa), Ignacego Jana Paderewskiego (Estoril, Portugalia), dwie tablice w Maisons-Laffitte pod Paryżem (upamiętniające Instytut Literacki oraz wpisanie jego Archiwum na Listę UNESCO Memory of the World / Pamięć Świata). Ze środków resortu poddano konserwacji pomnik Jana Kilińskiego w Parku Stryjskim we Lwowie. W 2012 roku, w Kijowie, odsłonięty został pomnik Juliusza Słowackiego (proj. S. Radwański).

Upowszechnianie wiedzy na temat polskiego dziedzictwa kulturowego poza Krajem

Wsparcie finansowe MKiDN ułatwia organizację międzynarodowych sesji i konferencji naukowych, stanowiących jedno z głównych źródeł wymiany informacji na temat stanu badań, jak również formę integracji środowisk badawczych Europy Środkowej i Wschodniej (m.in. II Międzynarodowy Kongres Naukowy: „Stan badań nad wielokulturowym dziedzictwem dawnej Rzeczypospolitej” w Warszawie (listopad 2012 r.). Propagowaniu wiedzy na temat polskiego dziedzictwa kulturowego za granicą służyć będą również finansowane ze środków ministerialnych kolejne publikacje wyników prac dokumentacyjnych (m.in. w serii wydawniczej Departamentu Dziedzictwa Kulturowego „Poza Krajem”).

Należy również podkreślić znaczenie funkcjonującej od 1995 r. Międzynarodowej Poddyplomowej Letniej Szkoły „Akademia Nieświeska” - polsko-białoruskiego przedsięwzięcia,, którego misją jest szkolenie kadr konserwatorskich Europy Środkowo-Wschodniej.

V. MINISTERSTWO SPRAW WEWNĘTRZNYCH

MSW nie dysponuje środkami finansowymi na wspieranie Polonii i Polaków za granicą. Zgodnie z delegacją ustawy o repatriacji, MSW wnioskuje do MF o uruchomienie z rezerwy celowej budżetu państwa „Pomoc dla repatriantów” środków finansowych na zadania wynikające z ustawy, realizowane przez MSZ, MEN, wojewodów.

MEN otrzymuje dotację na organizowanie kursów języka polskiego i adaptacyjnych w pierwszym okresie po przesiedleniu się repatriantów. W 2012 r. na ten cel wypłacono z budżetu państwa kwotę 406 tys. PLN.

MSZ otrzymuje dotację na organizowanie kursów języka polskiego dla repatriantów posiadających przyrzeczenie wydania wize repatriacyjnej, w miejscu ich zamieszkania poza granicami RP, a także na pokrycie kosztów przyjazdu do Polski dla repatriantów, którzy nie są w stanie sami ponieść tych kosztów. W 2012 r. na ten cel wypłacono z budżetu państwa kwotę 100 tys. PLN.

MSW orzeka w drodze decyzji wysokość jednorazowej pomocy finansowej dla repatriantów, udzielanej w pierwszym okresie adaptacyjnym. Pomoc obejmuje częściowy zwrot kosztów podróży, zasiłek na zagospodarowanie oraz zasiłek szkolny dla dzieci w wieku 7-18 lat i wypłacana jest przez starostów.

Od początku obowiązywania ustawy o repatriacji, tj. od 2001 r., zgodnie z jej postanowieniami do Polski przybyło ok. 4,5 tys. osób. W 2012 r. na jednorazową pomoc finansową dla repatriantów (art. 17 ust. 1 ustawy) przeznaczono ponad 1,25 mln PLN.

15 maja 2012 r. weszły w życie przepisy Rozdziału 5 ustawy z dnia 2 kwietnia 2009 r. o obywatelstwie polskim (Dz.U. z 2012 r., poz. 161), regulujące tryb postępowania w sprawach o

przywrócenie obywatelstwa polskiego. Przepisy te wprowadziły do polskiego porządku prawnego nową formę nabycia obywatelstwa polskiego, poprzez jego przywrócenie. Instytucja ta umożliwia, po spełnieniu określonych warunków nabycie obywatelstwa polskiego cudzoziemcom, którzy w przeszłości posiadali obywatelstwo polskie i utracili je, przed dniem 1 stycznia 1999 r.

Obywatelstwo polskie jest przywracane na mocy decyzji administracyjnej ministra właściwego do spraw wewnętrznych, wydanej na wniosek osoby zainteresowanej. Stosowny wniosek o przywrócenie obywatelstwa polskiego składa się do Ministra Spraw Wewnętrznych z tym zastrzeżeniem, że cudzoziemiec zamieszkujący poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej składa wniosek o przywrócenie obywatelstwa polskiego za pośrednictwem konsula właściwego ze względu na miejsce zamieszkania. Minister wydaje decyzję w sprawie przywrócenia obywatelstwa polskiego po przeprowadzeniu postępowania wyjaśniającego. Każda sprawa rozpatrywana jest indywidualnie.

VI. MINISTERSTWO GOSPODARKI

Przedsięwzięcia i projekty związane ze współpracą w sferze gospodarczej adresowaną (tylko lub również) do partnerów polonijnych realizowane są przez Wydziały Promocji, Handlu i Inwestycji (WPHI) w ramach ogólnych planów promocyjnych (i przeznaczanych na nie środków) zatwierdzanych przez Ministerstwo Gospodarki na każdy rok kalendarzowy.

W okresie ostatnich trzech lat działalność promocyjną na zagranicznych rynkach prowadziły ponadto Polska Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych oraz Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, podległe MG. PAIiIZ organizując konferencje promujące inwestowanie w naszym kraju ściśle współpracuje z organizacjami polonijnymi działającymi na danym rynku i za ich pośrednictwem zachęca biznes polonijny. PARP wspierając przede wszystkim polskie firmy małe i średnie w ich wejściu na zagraniczne rynki swoją ofertę kieruje do działających na danym rynku polonijnych firm i organizacji biznesowych. Działania są dostosowane do potrzeb środowisk polonijnych, odmiennych w krajach zachodnich i w państwach powstałych po rozpadzie ZSRR.

Kraje zachodnie ogólnie

WPHI na organizowane w ww. krajach konferencje, seminaria, targi branżowe i inne imprezy promocyjne, których zadaniem jest promocja polskiej gospodarki, produktów i usług oraz inwestowania w kraju, zapraszała przedstawicieli biznesu polonijnego oraz polonijnych organizacji biznesowych z krajów, w których takie struktury funkcjonują.

Działalność promocyjną WPHI prowadzi również w ścisłej współpracy z coraz licniejszą grupą konsulów honorowych RP, zapraszając przedstawicieli polonijnych środowisk i organizacji biznesowych do udziału w każdej konferencji czy imprezie promocyjnej organizowanej przy okazji wizyt przedstawicieli polskiego Rządu, w tym Kierownictwa MG oraz pobytu misji gospodarczych polskich przedsiębiorstw w danym kraju czy regionie.

Przedsiębiorcy polonijni i organizacje biznesu polonijnego mają możliwość uzyskania konkretnych ofert współpracy przygotowanych przez polskie firmy na dany rynek oraz sposobność do wymiany informacji na temat np. uwarunkowań prawnych w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej w poszczególnych krajach oraz przekazania swych sugestii, propozycji i rekomendacji.

Przykłady działań realizowanych w wybranych państwach:

Stany Zjednoczone - w maju 2012 r. w Chicago odbyły się warsztaty menadżerskie *“Enhancing Poland – US collaboration in small business initiatives – challenges and perspectives for the future”* zorganizowane przez WPHI w Waszyngtonie, przy współpracy z Kongresem Polonii Amerykańskiej oraz Polsko-Amerykańską Izbą Handlową w Chicago.

Kanada – z powodzeniem jest realizowany międzynarodowy program MBA (Uniwersytet Quebec w Montrealu i Szkoła Główna Handlowa w Warszawie); istnieją trzy kanadyjsko-polskie izby handlowe: w Toronto, Montrealu i Vancouver oraz stowarzyszenia branżowe (np. Stowarzyszenie Inżynierów Polskich w Kanadzie) i biznesowe (np. Polsko-Kanadyjskie Stowarzyszenie Środowisk Biznesowych i Zawodowych w Windsor), Stowarzyszenie Młodych Kanadyjsko-Polskich Profesjonalistów (*YouNxt*), wszystkie aktywnie uczestniczące w wydarzeniach promocyjnych.

Wielka Brytania - działa BPCC British Polish Chamber of Commerce (Brytyjsko–Polska Izba Handlowa), która jest poważnym partnerem WPHI w realizacji zadań i projektów promocyjnych. WPHI dąży do stałego poszerzania kontaktów z przedstawicielami środowisk polonijnych prowadzących działalność gospodarczą na terenie Wielkiej Brytanii (Polish Professionals in London - PPL oraz Polish City Club – PCC)

Niemcy - WPHI Berlin i Kolonia corocznie organizują spotkania z przedstawicielami polonijnych przedsiębiorców z różnych regionów Niemiec; w 2011 i 2012 r. odbyły się seminaria i konferencje nt. energetyki odnawialnej, wspierania kobiet w biznesie i innym;

Czechy - od trzech lat działa stowarzyszenie Klub Polskiego Biznesu w Republice Czeskiej, organizacja non-profit zrzeszająca osoby prawne i fizyczne, związane z szeroko rozumianym środowiskiem przedsiębiorców polskich i polonijnych w Czechach;

Kraje WNP ogólnie

W przypadku środowisk polskich z terenu b. ZSRR ważnym elementem jest udzielanie pomocy doradczej, umożliwiającej w przyszłości aktywne włączenie się środowisk polskich we współpracę i rozwój gospodarczy Polski (m.in. wyszukiwanie w tych środowiskach kandydatów na przedstawicieli i pracowników polskich firm, udzielanie pomocy w organizacji wyjazdów grup biznesu polonijnego do Polski na targi, spotkania biznesowe, seminaria, szkolenia, staże, pomoc przy tworzeniu bilateralnych izb handlowych).

Przykłady działań realizowanych w wybranych państwach:

Rosja - współpraca z Kongresem Polaków w Rosji oraz z Polsko-Rosyjską Izbą Handlowo-Przemysłową w zakresie tworzenia warunków dla szerszego zaangażowania przedstawicieli środowisk polskich w aktywizację kontaktów gospodarczych w kraju z poszczególnymi regionami FR; informowanie polskich przedsiębiorców, grup biznesu i organizacji samorządu gospodarczego (Moskiewski Klub Przedsiębiorczości) o propozycjach współpracy ze strony organizacji polskich.

WPHI angażuje się w działania na rzecz integracji obywateli polskich zatrudnionych w rosyjskich i zagranicznych bankach, sieciach handlowych oraz innych firmach funkcjonujących na rosyjskim rynku, zajmując wysokie kierownicze stanowiska, np. w bankach, supermarketach, sieciach teleinformatycznych na terenie FR.

Białoruś - w 2012 r. zorganizowano m.in. seminaria w Grodnie nt. rezultatów polskiej prezydencji w Radzie UE dla biznesu oraz dla białoruskich studentów pochodzenia polskiego nt. procedur zakładania firmy w Polsce oraz prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce; forum firm w Mińsku z udziałem przedstawicieli polskiego kapitału.

Ukraina - w 2012 r. WPHI w Kijowie zorganizowało spotkanie z biznesem polskim obwodu lwowskiego, w siedzibie KG we Lwowie oraz z dwukrotnie z przedstawicielami biznesu polskiego w Winnicy, w tym podczas wizyty na Ukrainie Prezydenta RP we wrześniu ub. roku. WPHI aktywnie współpracuje z Polsko-Ukraińską Izbą Gospodarczą, Międzynarodowym Stowarzyszeniem Przedsiębiorców Polskich na Ukrainie, firmami polskimi oraz Polakami pracującymi na Ukrainie.

VII. MINISTERSTWO SPORTU I TURYSTYKI

Resort realizuje zadanie „Współpraca z Polonią i Polakami za granicą” w ramach programu upowszechniania sportu, finansowanego ze środków pochodzących z budżetu państwa, jak również wspomaga rozwój turystyki polonijnej m.in. poprzez wspieranie wszelkich inicjatyw mających służyć temu celowi. Sukcesy odnoszone przez polskich sportowców na arenach międzynarodowych sprawiają także, iż identyfikacja Polaków żyjących zagranicą z ojczyzną jest znacznie łatwiejsza.

Na zadania zleczone, związane z upowszechnianiem kultury fizycznej w środowiskach polonijnych, w 2012 r. Ministerstwo Sportu i Turystyki przeznaczyło środki w wysokości 630 tys. PLN (łącznie w okresie obowiązywania Rządowego Programu - ok. 3,4 mln PLN.) Największe imprezy sportowe dla Polonii, przygotowywane i realizowane w Polsce w ramach programu „Współpracy z Polonią i Polakami za granicą”, gromadzą 1,5 tys. rodaków.

Najistotniejszym zadaniem w 2012 r. realizowanym w ramach programu „Współpraca z Polonią i Polakami za granicą” były przedsięwzięcia związane z **Programem Polonijnym** przygotowywanym – wspólnie z PKOl – na okres **XXX Letnich Igrzysk Olimpijskich i XIV Letnich Igrzysk Paraolimpijskich w Londynie**.

W Polsce przeprowadzono X Zimowe Igrzyska Polonijne „Śląsk-Beskidy 2012”, które odbyły się w dniach 25 lutego – 3 marca 2012 r. na arenach w Szczyrku, Wisły, Cieszyna, Tychów i Bielska Białej. W Igrzyskach wzięło udział 530 zawodników z 17 krajów świata. Kolejną ważną imprezą w 2012 r. były XII Polonijne Igrzyska Młodzieży Szkolnej im. Jana Stypuły, tradycyjnie już organizowane w Łomży. W Igrzyskach wzięło udział 832 uczestników, z czego 573 z zagranicy. Ponadto w ub. roku Stowarzyszenie PARAFIADA im. św. Józefa Kalasancjusza zorganizowała Polonijny Turniej Piłkarski „Piłka nas zbliża i jednoczy”, w którym udział wzięło 360 uczestników z Białorusi, Litwy, Rosji, Ukrainy i Polski a Stowarzyszenie Współpracy Polska-Wschód Lubuski Oddział Wojewódzki zorganizowało sportowe wakacje dla dzieci z rodzin polskich i polonijnych z Białorusi, Mołdawii, Rumunii i Ukrainy.

Większość zadań skierowanych do Polonii oraz Polaków za granicą w obszarze turystyki, w imieniu Ministerstwa Sportu i Turystyki, realizuje Polska Organizacja Turystyczna - bezpośrednio lub poprzez swoje zagraniczne ośrodki informacji turystycznej. POT poprzez swoje przedstawicielstwa współpracuje na co dzień ze stowarzyszeniami lub organizacjami reprezentującymi środowiska polonijne. Współpraca ta dotyczy w większości organizacji wspólnych przedsięwzięć, takich jak: imprezy o charakterze promocyjnym, wystawy, koncerty, prezentacje czy seminaria na temat walorów turystycznych Polski. Wydatki na działania realizowane w 2012 r. przez Polskie Ośrodki Informacji Turystycznej wyniosły ponad 100 tys. PLN. Wśród nich zorganizowano np. Bał Polski w Brukseli – wydarzenie kulturalne odbywające się pod patronatem Pierwszej Damy RP będące okazją do upowszechniania polskiej marki oraz kreowania pozytywnego wizerunku kraju wśród elity europejskiej.

Ważnym wydarzeniem w kontekście rozwoju turystyki polonijnej była organizacja w Warszawie I Konferencji naukowej pt. „Turystyka polonijna – stan i potrzeby”. Organizatorzy uznali za wartościowe traktowanie turystyki polonijnej jako najprostszej i najbardziej skutecznej formy pobudzania i podtrzymywania świadomości osób polskiego pochodzenia. Ministerstwo Sportu i Turystyki zaplanowało, że jej druga edycja odbędzie się w Warszawie w listopadzie 2013 r.

VIII. MINISTERSTWO PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ

Projekt systemowy pn. „Zielona Linia, Centrum Informacyjno-Konsultacyjne Służb Zatrudnienia”, w ramach którego funkcjonował dział „Powroty” został zakończony a obecnie utrzymywane są jego efekty. Koszty funkcjonowania działu, uwzględniające obsługę redakcyjną oraz administrację wyniosły w 2012 r. ponad 140 tys. PLN. W ramach jego działalności funkcjonuje tzw. sieć wsparcia, którą tworzą eksperci zatrudnieni w resortach i urzędach centralnych.

Ministerstwo koordynowało działania sieci Eures w Polsce. Prowadziło m.in. internetowy portal Eures-Polska zawierający informacje o warunkach życia i pracy w różnych państwach

członkowskich UE i zasadach bezpiecznych wyjazdów do pracy za granicą oraz zagraniczne oferty pracy.

IX. RADA OCHRONY PAMIĘCI WALK I MĘCZEŃSTWA

W ramach opieki nad polskimi miejscami pamięci narodowej za granicą, Rada OPWiM wykonała szereg remontów polskich cmentarzy, przeprowadziła prace archeologiczno-ekshumacyjne oraz inwentaryzacje miejsc pamięci. Wśród najważniejszych podejmowanych w ostatnich latach działań wymienić należy:

- na Ukrainie - II etap prac remontowych na Cmentarzu Orłąt Lwowskich; remont Polskiego Cmentarza Wojennego w Charkowie; prace archeologiczno-poszukiwawcze na terenie Kijowa-Bykowni, budowa Czwartego Cmentarza Katyńskiego w Bykowni;
- w Rosji - remont generalny Polskiego Cmentarza Wojennego w Katyniu;
- we Włoszech - remont generalny Polskiego Cmentarza Wojennego na Monte Cassino; remont generalny Polskiego Cmentarza Wojennego w Loreto;
- we Francji - remont polskich grobów na Cmentarzach Père Lachaise i Montmartre;
- na Węgrzech - budowa Polskiego Cmentarza Wojennego w Budapeszcie oraz kwater wojennych w Egerze i Budakesi.

W kilku miejscach, gdzie polskie nekropolie są szczególnie zagrożone dewastacją, zostały podpisane osobne umowy na sprawowanie opieki nad polskimi cmentarzami przez wynajętych opiekunów – Iran (trzy cmentarze), Liban (jeden cmentarz), Uzbekistan (11 cmentarzy) oraz Kazachstan (trzy cmentarze).

Kierunkiem priorytetowym prowadzonych od lat przez Radę OPWiM prac wciąż pozostają kraje powstałe po rozpadzie Związku Sowieckiego, a w szczególności Litwa, Białoruś i Ukraina, w granicach których znajduje się znaczna część utraconych w wyniku II wojny światowej terenów Rzeczypospolitej. W związku z powyższym Rada będzie prowadzić działania mające na celu dokumentowanie polskiego dziedzictwa i polskich śladów za granicą, odkrywanie nowych i utrwalanie istniejących oraz ich ochronę i zachowanie.

W planach inwestycyjnych na 2013 r. znalazły się m.in. remont generalny kwatery powstańców styczniowych na Cmentarzu Łyczakowskim we Lwowie czy prace renowacyjne na Polskim Cmentarzu Wojennym w Bolonii. Planowane są ponadto prace archeologiczno-ekshumacyjne w miejscowości Gaj na Wołyniu (w miejscach pochówku ofiar UPA) a także we Lwowie, w miejscach pochówku żołnierzy WP, poległych w obronie Lwowa w 1939 r.

Rocznie, Rada OPWiM, w zależności od zakresu prac, przeznaczają na działalność związaną z utrzymaniem miejsc pamięci, odnajdywaniem grobów i powstawaniem nowych upamiętnień poza granicami kraju od 5 do 8 mln zł.

X: URZĄD DO SPRAW KOMBATANTÓW I OSÓB REPRESJONOWANYCH

W 2012 r. Urząd realizował zadania związane z „Programem Współpracy z Polonią i Polakami za Granicą” z zakresu:

1. dokumentowania polskiego dziedzictwa i polskich śladów za granicą, odkrywania nowych i utrwalania istniejących oraz ich ochrony i zachowania, w tym w ramach współdziałania z organizacjami polskimi/polonijnymi za granicą;
2. wspierania środowisk polskich oraz Polonii i Polaków za granicą.

Do najważniejszych przedsięwzięć zrealizowanych w ramach działalności dokumentacyjnej i upamiętniającej tradycje polskich walk niepodległościowych należały:

Przedsięwzięcia centralne:

1. 70. rocznica wyjścia Armii Polskiej ze Związku Sowieckiego, uroczystości w Uzbekistanie (ok. 380 tys. PLN) i Iranie (ok. 250 tys. PLN);
2. uroczystości związane z walkami 2. Korpusu PSZ na Zachodzie – ok. 430 tys. PLN;
3. Zjazd Borowiczan połączony z międzynarodową konferencją na temat losów żołnierzy AK internowanych w obwodzie nowogrodzkim w Rosji – 126 tys. PLN;
4. Światowy Zjazd „Karpaczków” – ok. 46.500 zł.

Przedsięwzięcia lokalne:

1. Współorganizacja wystawy „Gimnazjum i Liceum w Bałatonboglar” na Węgrzech – ok. 41 tys. PLN;
2. Spotkanie wielkanocne z kombatantami we Lwowie – ok. 4.600 PLN;
3. 72. rocznica walk o Lotaryngię we Francji – 1.300 PLN;
4. Zjazd kombatantów z Litwy, Polski i Ukrainy – 5.000 PLN.

Wsparcie środowisk polskich za granicą realizowane było ponadto poprzez udzielanie przedstawicielom polskich środowisk kombatanckich za granicą pomocy pieniężnej. Ogółem wydatkowano na to ok. 409 tys. PLN, które przekazano w ramach pomocy osobom zamieszkałym na Białorusi, w Chile, Czechach, Francji, Kanadzie, na Litwie i Ukrainie.

Utrzymywanie bezpośrednich kontaktów z polskimi i polonijnymi środowiskami za granicą należy do zadań ciągłych Urzędu, utrzymywane są stałe kontakty z Federacją Polskich Kombatantów z siedzibą w Londynie, Stowarzyszeniem Polskich Kombatantów w Wielkiej Brytanii, Kanadzie i USA, Stowarzyszeniem Weteranów Armii Polskiej w USA i Kanadzie, Klubem Polskich Kombatantów w Czechach oraz szeregiem drobniejszych organizacji m.in. z Litwy, Białorusi i Ukrainy.

.....
Tłoczono z polecenia Marszałka Senatu
.....